

SADZIĆ (153) *vb impf*

W inf -a- (35), -ã- (1); -a- : -ã- *Strum* (4:1); *w imp* a *pochylone*; *w pozostałych formach* -a- (75), -ã- (17); -ã- *GroicPorz*, *SkarJedn*, *WisznTr*; -a- : -ã- *BibRadz* (6:1), *BielKron* (1:1), *Mącz* (10:1), *BielSpr* (2:1), *BudBib* (2:2), *BudNT* (1:1), *SkarŻyw* (1:7).

inf sadzić (40). ◇ *praes* 1 *sg* sadzę (11). ◇ 2 *sg* sadzisz (5). ◇ 3 *sg* sadzi (30). ◇ 1 *pl* sadzimy (1). ◇ 3 *pl* sadzą (23). ◇ *praet* 2 *sg m* -ś sadził (1). ◇ 3 *sg m* sadził (11). *f* sadziła (2). ◇ 2 *pl m pers* -ście sadzili (2). ◇ 3 *pl m pers* sadzili (8). ◇ *fut* 3 *pl m pers* sadzić będą (1). ◇ *imp* 2 *sg* sádz (3). ◇ *con* 1 *sg m* sadziłbych, bych sadził (2). ◇ 2 *sg m* byś sadził (2), by sadził (1) *Strum* (2:1). ◇ 3 *sg m* by sadził (4). *f* by sadziła (1). ◇ 1 *pl m pers* byśmy sadzili (1). ◇ 3 *pl m pers* by sadzili (1). ◇ **[impers praet sadz(o)no.]** ◇ *part praes act* sadząc (3).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI – XIX w.*

1. *Umieszczać* [*w tym: kogo, co* (64)] (76) :

sadzić na co (1): Pożytki iego [*karpia*]. A Z grzbietha pacierze/ á z łufki przełbicze: z klijem na bywełnę [!] ładzą y przełzywaią/ á tako rzecz ieft thrwała y moczna *FalZioł* IV 41a.

sadzić na czym (1): Y węgierskim łfyciem łnadnie Mogł by to włfyc niezładnie Ale by łnac cudnieyłf był [*kołnierzyk*] Gdyby ná nim perły ładził *RejRozpr* H3v.

sadzić przy czym (1): pátrż gdy wieniec wiją/ Ze połpolicie ładzą przy różéy leliją. *KochFr* 131.

Przen (3) :

Zwrot: »(swą a. swoje) myśl (w zgodzie [z czym]) sadzić« [*w tym: k czemu* (1), *na czym* (1), *w czym* (1)] [*szyk zmienny*] (3): A ták tegoć ia łzukam moy łáfkáwy pánie/ Abych mogł mieć w łwych myłfach łłufzne rozeznánie. Co wđdy obráć lepłzego/ á k czemu myłł ładzić *RejWiz* 47; O Święty vpominku/ niebiełka mądrości/ [...] Kto cię naydzie/ [...] Włzytkim gárdzi/ co źiemłki człowiek ma ná pieczy. W niebie włzytkę łwoię myłł/ nie ná źiemni ładzi *WisznTr* 23; Kiedy kto łwą myłł w zgodzie z Páńłką wołá ładzi/ Znáczne poćiechy miewa/ bo Pan o nim rádzi *GrabowSet* B2.

a. *O osobach* (11) :

sadzić gdzie (4): ku ktorey bronie rozumiełz nieprzyiaćielá przyciągnáć/ tám przednieyłze rycerłtwo ładz z Namiothy *BielSpr* 8, 70v; A Konrad przećiwko nim Krzyżáki prowadził/ Y nád głęboká Wiłłá przy Dobrzyniu ładził. *KochProp* 8; Pálás/ Iuno/ Beloná ich zábáwá byłá/ Tá przy boku krolewłkim záwłze ich ładziłá. *SapEpit* Bv.

Przen (1) :

Zwrot: »sadzić [z kim] rowno« (1): ktorá [*Helenę*] Pan Bog z gnoiu ná krolewłtwo podniołł/ ten ktory/ wedle piłmá/ vbogiego z prochu wnośi/ y nędzniká z gnoiu wydzwiga/ y ładzi go z pánuiaćymi rowno. *SkarŻyw* 398.

a. *Mianować, obierać* (6) : *LibLeg* 11/41v; (*marg*) Rzecz Aaronowá do Krola. (–) [...] áby iego bráćiey krzywdy y niełtychánego wćiśnienia nie czynił/ á ná łpráwiedliwość y Bogá ktory ładzi krole/ pámiętał: á puścił wolno lud ten/ do ktorego práwá ładnego niema. *SkarŻyw* 490.

sadzić z kogo [= *spośród kogo*] *w co* (1): Miłóściwi Panowie! Rozumiemy to o WM jako o zacnych senatorzech, ktore Pan Bog a wezwanie Krola Pana naszego z ludzi brakując z owego pocztu

szlacheckiego w tamten zbior Rady Koronnej sadzą, iż i wezwanie i powinowactwo swe wiedzieć a zawždy pomnieć raczycie *Diar* 33.

sadzić komu (1): Biskup [...] káplanow swoich nábrawszy słuźbę Bożą wmieście ich onym poftánowił/ páłterze im ładząc/ y wśzytko porządnie stánowiąc. *SkarŻyw* [236].

Zwrot: »na stolec sadzić« (1): Wiem iż iest wśzytkim iáwna sławna Elekcyja/ Ktorey nigdy nie miała rowney Sármácyja. Bo c(ż)ytamy w Kronikach iáko sie wádźili/ Y iáko Krolow roznych ná stolce ładźili. *StryjWjaz* A3v.

Szereg: »sadzić i mianować« (1): Ieśli są [u ewangelików] duchowni/ niech miedzy biskupy y plebany idą. [...] Ieśli miedzy Senatory: á kto ich tám ładźił/ y miánował? *SkarKazSej* 682a.

b. *Umieszczać sadzonki lub nasiona roślin w ziemi, rozmnażać sadząc; plantare Vulg, PolAnt, Cn* (42): *Mącz* 413c, 500c; (*marg*) *Vino* ładzić. (-). Też łobie y Wineczká y Rożyczek możelz przyładzić/ bo sie to bárzo łácnó wśzytko á zá bárzo máłą pracą przymie *RejZwierc* 107 [*idem*] Bbb3; *BudBib Is* 44/14; *Calag* 562a; *Resex* – *Odczinek* [= *pęd winorośli*], roczni ktori potim ładzą dlia rodzenia. *Calep* 916b, 88b; [*dobry gospodarz ma*] w Ieśieni płonki ładzić: ná Wiofnę łzczepić *GostGosp* 64, 98; [*Sadzić capustą olero, -are i(d est) plantare olera ReuchlinBartBydg* R3, S].

sadzić gdzie (8): po pięci ziarn w iedno miefcze ładzą/ łthądze roždze wynikną/ ktore potim dla buynoći rofcie wyfoko ku gorze *FalZioł* I 39c; *BibRadz Gen* 21/33; rolę dobrze vpráwiwśzy ładzą ná zagony iáko czołnek álbo łzáfran/ po trzy álbo czterzy członki rázem w ziemię wtykáią *BielKron* 276v; *Cucumerarium*, ogródek w którym ogórki ładzą. *Mącz* 70d. *Cf Zwrot*.

W połączeniach szeregowych (2): *BibRadz Luc* 17/28; taki pocźciwy łtaniczek [*o małżonkach*]/ ázáfz máło rofkołzek łwych nadobnych pomiernie vżyć może? [...] Iuż oboie grzebą/ ochędażáią/ opráwuia/ łzczepia/ ziołeczká ładzą *RejZwierc* 32v.

W przeciwstawieniu: »siać ... sadzić« (1): A przetho ogrodniczi nigdy niesieią czołfnku iedno ładzą *FalZioł* I 5c.

Zwrot: »sadzić w ziemię, na ziemi« [*szyk zmienny*] (3:1): ná poł stopy ná głębią ładzą banie [= *dynie*] w ziemię/ kxiężycza kwiethnia/ maia *FalZioł* I 39c; *Arvo*, Sádżę cokolwiek w ziemię. *Mącz* 17b; *Defodio* – W ziemię ładżę, wgrzebám. *Calep* 297a; *GostGosp* 130.

Szereg: »(w)siać, (albo) sadzić« (1): *Mącz* 386d; á przedsię pełtki ná náśienie/ W Ieśieni ná dobrej ziemi gnoynej wśiać/ álbo ładzić *GostGosp* 130.

Przen (6) : *KrowObr* 3; A ten ktori ładźi/ y ten co polewa/ iedno są/ á káždy swoię zapłáthę weźmie według pracey swoiey. *BibRadz 1.Cor* 3/8, 1.*Cor* 3/7; *BudNT 1.Cor* 3/7, 8 [*zawsze przekład lub nawiązanie do tego samego tekstu*].

Zwrot: »sadzenie sadzić« (1): A on odpowiedaiąc rzekł iem/ Wśzelkie ładżenie którego niesadził [*Omnis plantatio, quam non plantavit*] oćiec mói niebieski będzie wykorzysteniono *MurzNT Matth* 15/13.

a. *Zakładać* (14) :

Zwroty: »sadzić gaj« (1): Niemałz ładzić łobie gáiu żadnego drzewá przy ołtarzu Iehowy Boga twego [*Non plantabis tibi lucum, omnem arborem, apud altare Domini Dei tui*]/ ktori vczyniś łobie. *BudBib Deut* 16/21.

»sadzić sad« = *plantare hortum PolAnt* [szyk zmienny] (2): I dałem wam ziemię w kthoryieście nierobili [...]: Winnice też y łády Oliwne kthorycheście nie łádz yli [*vineas et oliveta, quae non plantastis*]. *Leop Ios* 24/13; *BibRadz Gen* 2/8.

»sadzić winnicę« [w tym: czym (= za pomocą czego) (1)] = *vineam plantare Vulg, PolAnt* [szyk zmienny] (10): *Leop Ios* 24/13; *BibRadz Gen* 9 arg, 3. *Esdr* 4/16; Też áby nikt cudzym korzenim nie łádził winnice/ áni nasieniem łiał roley *BielKron* 36v; *Mqcz* 499d; *BudBib* 4. *Esdr* 16/44; niemálfz tego człówieká kthoryby winnicę łádził/ á owocuby zniey nie vzywał. *BudNT przedm* a5v; *LatHar* 127; któż łádzi winnicę: á z owocu iey nie pożywa? *WujNT* 1. *Cor* 9/7 [przekład tego samego tekstu *BudNT, LatHar, PowodPr*]; *PowodPr* 22.

Przen (2) :

Zwrot: »winnicę (sam a. swoją ręką) sadzić« (2): *KarnNap* A2; Winnicęś z AEgyptu przeniólf [...]. Czemużes iey płot rozrzucił: [...] Poruľz łye/ o możny pánie [...]/ A rácz náyzrzéc do téy biédnéy łkázónéy winnice. Vzał łye iéy/ boś iá iednák łwojá ręká łádził. *KochPs* 121.

c. *O rybach: wpuszczać do stawu* (13) : ná Wiołnę łpuśc á rozładzay ié [*karpięta*] w więtlzé Stawki [...]. Ieno tego łtrzeż/ ábyś nie przeládził: bo iákoby gęłto łádził/ thedy róśc nie będą. *Strum Pv*; Iełlibyś téż miał Staw wielki/ [...] á Piątniki [= *młode ryby*] by miał nie dorófle: tedy máłych nie ładz/ niechay w Stawách dorałtáią. *Strum* P3, K4v, P2, Q, Q2v.

sadzić do czego (5): Tákięgo Stáwu [*zrobionego na rzece*] Rybić nie potrzebá. Oprócz że byś w ónymże Stáwie Ryby chciał mieć kthorychby w tych Rzékách nie było. Tedy ich z inąd mułsz nábywáć/ á do Stáwu ié łádzić/ A zwálzczą Kárpie/ Kárásie *Strum* O2v; lepiéy łádzić Kárpiełá/ z oycámi do Sádzáwki. *Strum* P, O3, I3v, Q2.

sadzić w co (1): Kthory Staw ielł ná Piałku/ iuż ná to miéy báczność żebyś mniéy weń łádził niż w ów co ná dobrym gruncie. *Strum* P2.

Zwrot: »sadzić na tarło« (1): A kiedy będziefz miał łádzić Kárpie ná Tárło/ Tedy dofyć dobrze wniemáły Stawek Kárpi Piętnáście [...]: wedle Stawku tho obáczyc możefz *Strum* O4v.

d. *O sadzeniu kwoki na jajkach* (4) :

Zwroty: »jajec, indyjskie kury [= *jaja indyków*] pod kokosz sadzić« (1:1): Iaiecz pod kokofz nalepiey ładzić w lichwie [*lege: w lichu, tj. nieparzystej liczbie*]/ nie dawniey, ani pozdniey z niełione/ iedno około dziełiąci dni *FalZioł* IV 19b; Indyłskie kury pod łwoyłskie kokofzy Polłkie łádzić *GostGosp* 122.

»sadzić kurę, kokosz (na jajkach)« [szyk zmienny] (1:1): *Gallinaria*, Kthóra kury łádzi. *Mqcz* 142b; Nadźwigam łię łłomoczká, zbroie, y przyłbice; Ielłci tám zárdzewiála w kácie, co w niey páni Dobrochowlka łádziłá kokofzy ná iáycach. *CiekPotr* 41.

2. *Opierać, zasadzać na czymś* [co; w tym: na czym (25), na kim (1) (W przen)] (29) : *RejKup* i5v; A nye náłłáduiá ci dzyeń po dzyeń lubółci? kthory włlytkę wolność y wyáre krzełciyáńłką ná tym łádzá/ áby yełć/ pić/ czyniç/ nyecháć/ co/ á kyedy/ á yáko kto chce *KromRozm* I D4, K4; *LubPs* ccv; áni czálem baczą gdzie iey [*sprawy sądowej*] ielł poczátek/ [...] iákich dowodow kthóra łtroná vzywáłá/ ná czym łwoję rzecz náwęcey łádziłá *GroicPorz* e; *BielKron* 333; *Constituere summam totius litis in re aliqua*, Ná yednym articule łpór á roznicę cáłey rzeczy łádzić *Mqcz* 413a; *Terminare bona voluptate*, Włziłtkę łzczęśliwóść ná roskofzy łádzić. *Mqcz* 450b, 412d; *RejZwierc* 266v; [*słowa*

księdza Powodowskiego:] Czechowic lepak z tą sektą śwą/ á ná czymże więcey wšelką siłę/ mowy/ y pińania śwego łádzi/ iáko ná tym/ żeby Pánu Chriftułowi/ odiał to czym iełt *CzechEp* 337, 174, 340; *KochPieś* 48; *ArtKanc* L2v; wirłze Pogáńkie łwiádszą y przełtrogę dawáią/ ábyłmy łzczęłcia śwego wšelákiego nie łádzili ná łmierci drugich *Phil* H3; Przedni Mędrzec Grecki ná dwu głownych rzeczách łádził dobre R.P. łtánowanie. [...] *PowodPr* 77; Ktorego [zmarłego syna] śwego domu miał miec ku ozdobie. Y ná tym miłł śwą łádził *CzahTr* L3v; [*CorfusDocum* <1563> nr 117].

sadzić w czym (3): *RejKup* X; Powyedzze mi yełli byłá wnim powłcyągłiwóć y czyłłóć? ktory ná yedzenyu/ pićyu/ y we włey łwey woli nyetyłko żywot/ ále y náukę śwą łádził *KromRozm I C*; *CzahTr* L4v.

W porównaniu (1): Y teraz ile łie tego ná káždy dzień z mądrych głow rodzi/ tylełmy zá to cnoćie/ pięknóći/ obyczáiom/ białyhgłow powinni: bo ná thym Poetá połpolicie/ iáko ná gruncie wirłz łwoy łádzi. *GórnDworz* Bb7v.

Zwrot: »na własne mnimanie, na własnym zdaniu sadzić« (1:1): A iełłize koleryk/ tedy łie wnełł wádzi/ Ná łwe włáłne mnimánie iuż káżdą rzecz łádzi. *RejWiz* 117v; *HistLan* A2v.

Szereg: »sadzić i wieszac« (1): Azáłł niełłufłzniey wierzyć wykłádom onych łudzi łwiętych Duchá ł. pełnych [...] niźli wáłzym wártogłowom/ ktorzy ná iednym łłowie Bożym ták rozne á rozłłczne wykłády łádzą y wiefzáią? *WujJud* 33.

W przen (6) : [Iákub S. dla tych Kácerzow/ łwoy łłst pińał; ktorzy Páwłá S. źle rozumieiąć/ ná łámey Wierze chćieli łádzić łwe Zbáwienie y Vłpráwiedliwienie. *HerbOdpow* G5, K6v.]

[*sadzić na co*: Są niektórzy co rzeczy boiowé ná łczęłćie by ná kołtkę łádzą/ włzytko mu przypifuiąc/ á tego niebaczą/ że SCZĘSCIE CIASNE MA MIEYSCE, GDZIE ROZVM PANVIE. *CerGór* 29.]

[*W porównaniu*: *CerGór* 29 *cf* *sadzić na co*.]

Zwroty: »sadzić nadzieję« [*szuk zmienny*] (5): *RejKup* X; Constituere spem in aliquo, Náđzieyę łwoyę ná kogo kłáłć/ ná kim łádzić. *Mącz* 412d, 363c; PRzecz łię kupámi wodzą łudzie/ [...] Wybiemy łię z niewoli (mowią) á ich troki Rzućmy z rąk łwych/ [...] Lecź/ co miełzka ná niebie [tj. *Bóg*]/ z ich łpraw łię vsmieie/ Vkázuiąc/ iák łłábo łádzą/ łwe náđzieie. *GrabowSet* E3v; [*Fortuna*] Po włzem okrágu łiemnym rołzerzełá włádzą/ Głupi to łudzie co w ni [tj. *w niej*] náđzieie łwe łádzą. *CzahTr* L4v; [tedy ia nie widzę ná czymbyłmy náđzieię łwoię łádzić mieli/ iedno zgołá ná łámey łczéréy łáłce y miłółsierđziu Páńłkim *JanWróz* 32].

»sadzić na nadziei« (1): Plura ponuntur in spe quam in pecuniis, Wiele łádzą ná náđzieyi niźli ná pińiądzách. *Mącz* 407d.

3. *Wydawać, przeznaczać; dirigere, referre* *Mącz* [*w tym: co* (27)] (29) :

sadzić na co (2): Omnia ad voluptatem referre, Włziłtko ná roskółzy/ áłbo biełiády łádzić. *Mącz* 124b, 350c; [*ZbyłPRozm* A4].

[*Ze zdaniem dopełnieniowym*: Gdyź człowiek nim łie więcey rzeczóm przypátruie/ Tym łie też w głowie iego cół więcey znáyduie. Abyłł łwe młode łátá ráczey w drodze trawł/ Niź łie w oyczyłłym kráiu próżną rzeczą báwił. Wółę ia pocźciwy zbior Oycá śwego łádzić/ Ná to/ ábyłł łwiát widział/ niź go domá łtráćić. *ZbyłPRozm* A4.]

a. Poświęcać; narażać (27) :

sadzić na co (13): [święci] ná osiągnięcie nie widomey oney korony/ wżytko co mieli ładzili/ máiętność/ sławę/ zdrowie/ żywot y męki *SkarŻyw 21. Cf Ze zdaniem dopełnieniowym, Zwroty.*

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: na to (2); iż (3), aby (1)] (4): Chczyal bych na to wiele ładzyć Iz ma bog kazdemu zyawyc. Y czas łmierczy y godzinę *RejKup 15; SkarŻyw 27; GórnRozm E4v; GosłCast 74; [á wždy przecię oné wiefczby ich ták waźné bywały v wżytkich/ że też y gárdła fwé ná to ładźili/ iż nie ináčyé/ iedno ták iáko oni wróżyli/ sftác fye wżyftko miało JanWróz 6].*

Zwroty: »sadzić [na co] duszę« [szyk zmienny] (2): Syłać Doctorowie bładzą A omylnie wýtko ładzą. Ale ia ynaczy tużę A ładzyl bych na to dułfe. Bo ia przyrodzeniu twemu Tak rozumim iako fwemu. *RejKup h7, K.*

»gardło sadzić« [w tym: na co (żywotne) (= przeciwko czemu) (1)] = *ryzykować własnym życiem (2):* [wqź:] A ktoby mi chciał záfzkodzić/ Muśi ná mię gárdło ładzić. *BierEz O3v; RejZwierz 110v.*

»gardło [na co] sadzić« = *ręczyć (2):* *RejJóz K7v;* Bo bez was cny narodzie gárdło ná to ładzę/ Ci [chrześcijanie zagrożeni przez pogan] nieprzyiaćielowi fałdow nie przyliędą *CzahTr G2; [JanWróz 6].*

»głowę [na co] sadzić« = *ręczyć (2):* Iam depacisci mortem cupio, I głowę bych ná to rad ładźił. *Mqcz 272b; Záčzym głowę moje Sádzę pod miecz/ ná wżytkié inśzé niepokoie/ Iz niewinien tego: y bez wśelkiéy przyczyny Ieft wrzucon do więźnienia człowiek ten bez winy. GosłCast 74.*

»rękę sadzić« = *zakładać się (1):* [waszego prawa nikt nie umie] co znać nie iedno z decretow roźnych w iednákiey rzeczy/ ále y z wálżych przednich praktykow/ ktorych więc ludzie do fwych ípraw wżywáią/ ták iż bywa to iż drugi. nie iedno łummę/ ále y rękę ná to ładźić chce/ iż ták tá rzecz íkázona bydź musi *GórnRozm E4v.*

»na szanć, w szanć sadzić« = *ryzykować, stawiać na jedną kartę [szyk zmienny] (3:1):* KOzaki ie zowiemy/ lecz łtoią zá grzyby/ A godniby korzenia/ káždego bez chyby. Ktorzy gárdła w lekki ízańć/ dla fwey łławy ładzą *RejZwierz 110v; RejZwierz 195; SkarŻyw A3v;* Tákże też Krolá brác ná woynę/ á ziemię wżyftkę rułzyc/ ieft to nic inego/ iedno ładźić ná ieden łañcz wżyftko co małz ná świećie. *GórnRozm A2v.*

»zdrowie swoje sadzić« [w tym: na co (1), za co (1), w czym (1)] [szyk zmienny] (3): ci powiáda tákiego łercá byli/ iż wołáli po rynekách Cárogrockich/ na díputacyą wzywáiąć/ zá tę prawdę ktorey bronili/ iefliby przekonáni byli/ w ogień íć chcąc/ y zdrowie łwoie ładząc. *SkarJedn 253; Wyłławiayćie Pána wżyłfcy ktorzyście ná tę niebełpieczność ładzili zdrowie łwoie SkarŻyw 560, 26.*

»żywot sadzić« [w tym: w czym (1)] (2): *BielSpr 51;* Rozumieli dobrze/ y łami z łiebie/ íłz krolowie towarzyszá ná pańłtwie nie rádzi widzą/ a woyny wielkie oto podnołżą/ y żywot łwoy ładzą/ áby łię przy pánowániu zołtáli *SkarŻyw 27.*

a. Wykládać coś jako stawkę w grze lub zakładzie; opponere, ponere Cn (5) : Owa łie záložyli [uczeń Twardowskiego i dworzanin]/ y ładzili/ po 30. czerwoných złotyich. *GórnDworz T5; Kto grze rozumie/ może łmiele ładźić/ A kto niefwiađom/ łepyey łie porádzić. KochSz A2v.*

sadzić na co (3): Brabeum, Kleynot który ná grę/ ná zawod [tj. na wyscigi]/ álbo/ ná zbiyánie z koni lądzą. *Mącz* 26c; quo mecum pignore certabis, Co ná to lądził/ o co fie chczefz íe mną záložić. *Mącz* 299b, 275c.

β. *Dawać pod zastaw* [w tym: *na co* (2)] (3) : On rzekł/ á co mi przepádniefz/ Iefli tego nie dowiedziefz. Xántus ná to fwoy dom lądził/ Pijány go wieczor zdrádził *BierEz* D4; Iusto sacramento contendere, Słufzny funt [= *zastaw*] sádzić przeciwko komu do rofpráwienia rzeczy. *Mącz* 363b.

Przen (1) : (*did*) STARY FRANT [tj. *czart*] (-) [...] Ach ty Iempfar moiá/ [...] Niedbam/ tylko bym ípráwił íztukę zámyślóną W nieprzyiácielu íwym/ lub żywą/ lub zginioną Zołtań: ia ná to lądżę wízfytkié infzé pánié/ Bym iedno íwégo dowiódł/ to moje ítáránie. *GosłCast* 16.

4. *Kłásć, przykładać, przydawać* [co] (8) : *BielSpr* 74; Kędy błotá fą/ ták téż ítaw/ ípuściwízy/ piałczyfste grunty/ błoty/ ípławámi powázay: kofztuiác iáko gęfsto błoto lądzić/ wedle ípławy y gruntu *GosłGosp* 112; [*OrdunekGórn* 32].

[*sadzić na co*: gdy mármur álbo iną rzecz twárdą pozložić chczefz/ ná ten íam grunt móżefz złoto lądzić *SienHerb* [586²]a.]

Przen (4) :

sadzić na co (2): [czas] Gdy ná kogo choroby/ lub napáści iákié Pádną/ wnetze niniefzfé zámiáta íwiéziemi/ Y ták ímíternie ítárfzé záciéra nowémi: Czáfem wíetfzfé záciéla mniefzfémi iák znowu/ Lub téż ná mniefzfé lądzi wíetfzfé/ pogotowiu. *GosłCast* 42. Cf »na głowę *sadzić*«.

Zwroty: »bańki [komu] *sadzić*« = *złorzeczyć* (1): Certare maledictis, Bańki yeden drugiemu lądzić á złorzeczić. *Mącz* 49c.

»na [czyj] głowę *sadzić*« (1): [*Stary Frant, tj. czart, o Józefie, który mu nie ulega*] Dżís wízfytko wywrzéc myfłę/ myfłę wízfytkié rozumy Ná iego głowę lądzić/ y ná íporné dumy. *GosłCast* 15.

»przysięgę [przeciw komu] *sadzić*« (1): á/ gdzie nielitościwa Páni íefcze/ iákóž rzecz przeciw niey prowadzić, Gdzie iedná fałefzna ízá/ móże wíęcý ípráwić Níž íto przysięg/ ktoby íe przeciw niey ímiał lądzić. *GosłCast* 72.

a. *O tekście* (2) :

Zwroty: »*sadzić* litery« (1): w drukowánium tey Kroniki moiefy tráfiło fie kilka omyłkow w literach [...]/ czego fie wítrzedz nie móże ten ktory lądzi litery/ by był napílniefzy *StryjKron* YYv.

[»słowa *sadzić*«: [*opis pogrzebu króla szwedzkiego, ojca Zygmunta III*] Gdy ípiewác Miníftrowie íuż przefłáli ony lámenty/ TYPOCIVS wyftąpił vczony/ Y lácińfkim íęzykiem dlugą rzecz prowadził. Gdzie wielkim kráfomoftwem fłowá piękne lądził/ Ktoremi zacne Szweckie Kroleftwo wynoíł *ZbylDroga* F2v.]

α. *Drukować* [z czego] (1) : wtem ták sławnem ekfemplarzu [który wydrukował *Colineus*] náyduią íię takie omyłki. [...] Lecž głupi pílarz nierozumiefząc tego á mnimáiąc żeby to do tekftu należało/ wpífał [greckie słowo] w porządek/ zktorego potym ekfemplarza *Colinaeus* íwoy ekfemplarz lądził. *BudNT przedm* b6.

5. *Cenić, szacować* (6) :

Zwrot: »za nic sobie *sadzić*« (1): ZAzdrości íinobláda/ látá zápomniálé Przécž mi ípofnie wymiátałz? á wíerfze ípániálé Przécž zá nic íobie lądziłz? *GosłCast* 9.

a. O rzeczach materialnych (5) :

sadzić za ile (2): 1to lib. bawelny płaci 10. zło. á fadzi to loc. f. za 13. zło. *KłosAlg G4. Cf Zwrot.*

Zwrot: »sadzić na frymarku [= handlu]« [w tym: za ile (1)] [szyk zmienny] (4): [jeden ma pieniądze, a drugi ma wełnę] Ieft pytanie iako dro⁸⁰ ten z wełną ma fadzić 1. lp. na frimarku aby był rowny á wiele lp. ma dać za 18. pofta. *KłosAlg G3v; Dwa frimarczą/ ieden ma miedz á drugi bawelnę/ á loc. lib. miedzi płaci 7. zło. gotowych/ á na frimarku fadzi za 8. zło. KłosAlg G4, G3v [2 r.].*

6. Budować, osadzać, zasiedlać [w tym: co (3)] (4) : On powiedział, ysz nye thelko mosth bvdowacz abo Camyenye bracz bandą alye pothey stronye mvrovacz się, y myaľtho sadzicz bądą. *LibLeg 7/33v; Chwalćie páná: [...] Miáľto Ierozolimkié on znowu fádzi/ A wygnáńce do właľnych domów prowadzi. KochPs 212; [Tę wieś począł był sadzić niejaki Badowski LustrRus 196].*

sadzić gdzie (1): Kto ma láfy á wsi ná nich fádzić nie chce álbo nie może/ á nie dłužen/ pewnieyfzy fkarb zoľtánie potomftwu/ niź w fkrzyni pieniądze: gdy go nie puľtoľzy. *GostGosp 154; [Przy tej wsi człowiek imieniem Stefan Bielik osiadł nowo i tamże woľá sadzi, w ktorej juź 2 człowieki osiedli. LustrRus 234].*

Przen (1) :

[*Zwrot:* »grunt sadzić« = *zakładać fundament: (did)* Pleban (-) Wszak to dawno wiemy wszyscy, Iź jesteśmy budownicy Kościoła tego naszego A ciała Chryftusowego. [...] (-) Cóż być może budowano, Kiedy gruntu nie sadzono? *WierzNauka 193, 194.*]

Szereg: »budować i sadzić« (1): Tákowe flugi kościoła Świętego [tj. *diakonów*] tzałem Duch Święty zowie Budownikámi/ [...] albo iáko Pan Bog v proroká mowi/ nád ludem/ y nád kroleľtwy/ poľtánowionemi/ [...] áby budowáli y fádzili/ áby miáľtem obronnym/ filarmi żeláznymi/ y mury miedzianymi/ ná wľzyľtkiey ziemi/ byli poľtánowionymi/ ná przeciľwko Krolom/ Kxiáźetom/ Káplanom/ y ná przeciľwko wľzyľtkiemu ludu ziemie. *KrowObr 5v.*

7. Uprawiać [co] (1) :

Zwrot: »nowiny [= rolę uprawianą po raz pierwszy] sadzić« (1): *Renovello, Rursus novellum facio* – Nowinni fadzę. *Calep 911b.*

8. [Zwrot: »bąki sadzić« = *puszczać wiatry:* *Banky sadzicz, puszczacz ventoso, -are ReuchlinBartBydg V6v.*]

Synonimy: **1.** kłaść; **a.** naznaczać, postanawiać; **á.** mianować, obierać; **3.** zastawiać; **4.** przydawać, przykładając; **5.** cenić, dzierżyć, szacować, taksować; **6.** budować.

Formacje współrdzenne: *sadzić się, dosadzić, nadsadzić, nasadzić, nasadzić się, obsadzić, obsadzić się, odsadzić, odsadzić się, osadzić, osadzić się, podsadzić, podsadzić się, posadzić, posadzić się, przesadzić, przesadzić się, przysadzić, przysadzić się, rozsadzić, rozsadzić się, usadzić, usadzić się, wsadzić, wsadzić się, wysadzić, wysadzić się, zasadzić, zasadzić się, zsadzić, zsadzić się; sadowić, sadowić się, osadowić się, posadowić, posadowić się, usadowić się; sposadowiać się; sadzać, sadzać się, naosadzać, nasadzać, nasadzać się, obsadzać, obsadzać się, odsadzać, odsadzać się, osadzać, osadzać się, podsadzać, podsadzać się, poosadzać, porosadzać, posadzać, posadzać się, przesadzać, przesadzać się, przysadzać, przysadzać się, rozsadzać, sposadzać, usadzać, usadzać się, wsadzać, wysadzać się, zasadzać, zasadzać się, zosadzać, zsadzać; osadzować, posadzować się.*

Cf **SADZĄCY, SADZENIE, SADZONY**

JR, (LW, MC, MN)